

JANEZ ROTAR: PISMA PROFESORJA FRANA RAMOVŠA DR. ŽELMÍRI GAŠPARÍKOVI

Razprave XII. razreda za filološke in literarne vede SAZU. Ljubljana 1989, str. 129-172.

To je v zadnjem času že druga publikacija, ki nam približuje prvega profesorja slovenskega jezika na naši univerzi, Frana Ramovša, v njegovem zasebnem, malo ali nič znanem življenju. Za knjigo B. Loparnika o Primožu Ramovšu, profesorjevemu sinu, ki nam — poleg nekaj hudih napak, npr. da Ramovš ni bil imenovan v Ljubljani 1919 za profesorja slavistike, marveč za indoevropsko primerjalno jezikoslovje — odkriva očetovo izredno skrb in požrtvovalnost za sinovo glasbeno vzgojo, smo pred kratkim dobili objavo 29 profesorjevih pism, ki jo je z veliko skrbnostjo in obzirnostjo oskrbel Janez Rotar.

V uvodu pojasnjuje Rotar ozadje nastanka teh pism (hrani jih SAZU) slovaški slavistki Želmíri Gašparíkovi v Turčianskem Sv. Martinu med 15. X. 1929, po koncu prvega mednarodnega slavističnega kongresa v Pragi, Brnu in Bratislavi, pa do razpada ČSR 30. XII. 1938. Urednik v petih točkah opravičuje in utemeljuje celotno objavo teh sicer zasebnih pism, iz katerih "se bo ...nazorno zrcalila notranje razgibana, močna osebnost enega utemeljiteljev moderne slavistične znanosti v Evropi" (132). To ni navadna objava, le z najpomembnejšimi stvarnimi pojasnili, marveč (z urednikovimi povezavami med njimi, v katerih so večkrat tudi odlomki iz dopisničnih odgovorov — njena ohranjena pisma namerava Rotar še objaviti) kar zaokrožena razprava o tem desetletju profesorjevega življenja in snovanja, sega pa tudi nazaj v njegovo prejšnje življenje. Tako je Rotarjeva objava dragoceno dopolnilo k strokovnim in življenjepisnim oznakam; posebno dragocena vsem, ki jim je Ramovševo znanstveno delo blizu, posebej pa še njegovim učencem, katerih rodovi so se že skoro docela skrčili, saj bistveno dopolnjuje njegovo podobo.

Urednik je v uvodu že sam navedel tematiko Ramovševih pism in po le-tej naj označimo njih vsebino, saj je objava v Razpravah SAZU žal večini slavistov skrita.

1. Osebnost življenje in oznake samega sebe. Čeprav vsebujejo že Ramovševa pisma Rajku Nahtigalu (SR V-VIII) mnogo bistvenih podatkov o znanstvenikovi življenjski poti, le-to tu objavljena pisma bistveno dopolnjujejo predvsem z intimnimi izjavami o samem sebi, svojem značaju, mišljenju. Nekaj tega najdemo skoraj v vseh pismih, v nekaterih pa posebej značilne stavke, npr. da je "malo temperamenten" (131), sem zelo kritičen (132), ...šele navezadnje...in le tako mimogrede sem filolog (132); "razigranost pri meni ni nič drugega kakor cinizem (133), to moje trdo življenje (ib.), želja po smrti in miru (134). Nasprotno pa izjave: življenje, ki ga živim, je lepo (143); dva načrta: discipliniranost samega sebe in delo (144); mnogo je pri njem bilo razmišljanja o smislu življenja in smrti. Posebno pomembna je "globoko doživeta in katarzična samoizpoved" (Rotar) v pismu z dne 17. XI. 1931 (146-7); izjava: "ko sem miren in srečen" nasproti lahkotni samoironiji v več pismih.

Sloveniste nas posebej zanimajo Ramovševe izjave o predavanjih na fakulteti, ki mu nekoč "nič ni bilo zanje", kar je pač trenutno slabo počutje, saj je bil najsijajnejši predavatelj, ki je o zamotanih vprašanih akcentologije, dialektologije itn. večinoma govoril na pamet. Ne drži pa za vse primere, kot pravita on in F. Jakopin v nedavno objavljenih spominih: "...nimam za predavanja skript; kar pred uro si na lističe napišem par besed, pa o tem potem govorim" (str. 137, v marcu 1930, ko lahko rekonstruiram, o čem je predaval: vokalizem in akcent). Včasih je imel izdelan rokopis (četrtino pole), v katerega je za katedrom stojel ali pišoč (pri dialektologiji, akcentu) na tablo na vogalu mize pogledal. Tudi ni mogel npr. kar na pamet govoriti vrste strani v citatih v predavanju o zgodovini slovenske slovnice. O tem "lovu za seboj" (Ramovševe besede Beliču 1932) bi bilo moč napisati karakterološko in psihološko razpravo in v to smer je urednik Rotar napisal povzetek in oznako na zadnjih straneh objave teh pism.

2. Posebna stran profesorjeve zasebnosti so bila njegova *doživetja na fronti* in njihova "neodstranljiva navzočnost v Ramovševi zavesti" (Rotar str. 129). O teh je pisal že Nahtigalu, v tej objavi pa posebej naravnost literarno močno v pismu z dne 5. X. 1932: "...Tam je ubito moje življenje..." (str 152), pa tudi že prej (142, 148). Vseh teh grozot tedaj v letih 1928-1933 njegovi "slušatelji" nismo niti slutili, saj se nam je profesor dozdeval kljub svoji krhkosti ves zdrav, hodil je pozimi brez šala in rokavic, ko smo se sami zamotavali...

3. O svojem znanstvenem delu je v pismih slovaški slavistki poleg nekaterih ironičnih in ciničnih izjav zapisal pomembne izjave, ki pričajo ne le o njegovem odnosu do dela, marveč tudi, kaj je pripravljal v tistem času. "Pridno delam" (137) in podobne izjave dokazujejo, da je bila delavnost njegova stalna usmerjenost, potreba in kar strast. Za strokovnjaka je zanimiva njegova primerjava značaja s

slovanskimi akcenti (144). Posebna zanimivost, ki pa jo je treba vzeti dokaj relativno, je pismo, v katerem poroča o Dialektološki karti slovenskega jezika (1931). To izdajo in hitro, ne do konca urejeno izdajo zadnjega letnika ČJKZ v istem letu smo tedaj imeli za Ramovševo in slovenske slavistike tiho, pa odločno demonstracijo proti unitarističnim prizadevanjem proti slovenščini z juga države (prim. tedanja Ramovševa pisma Beliču!).

4. O Ramovševem prizadevanju za slovensko znanost, za njeno organizacijo v Akademiji in delno tudi na univerzi, je tudi moč najti v teh pismih nekaj gradiva, predvsem misli o snovanju Akademije znanosti v pismu z dne 21. XII. 1929, v katerem je v obrisih razvil nekaj svojega načrta za slovenistična raziskovanja, pa še marsikaj o nasprotovanju njeni ustanovitvi v Zagrebu in Beogradu, kar je tesno povezano tudi s korespondenco z Beličem.

Rotar je v sklepnem poglavju tako posrečeno označil značaj in pomen objavljenih pisem Frana Ramovša, da k njegovim besedam ni treba dodati drugega kot misel, da bi morali čimprej — dokler so še živi njegovi znanci — nadaljevati tako z izdajo še morebitne korespondence tudi zunaj Slovenije kot z objavljanjem spominov nanj, pa tudi z vrednotenjem njegovega dela, za kar bi bil pogoj: nadaljevanje izdaje njegovega Zbranega dela po več kot dvajsetih letih — kar je velika in neopravičljiva zamuda tako naše Akademije kot celotne slovenistike.

Vilko Novak
Ljubljana

SIMPOZIJ DIDAKTIKOV SLOVENŠČINE

V Mariboru je bil 19. in 20. marca letos prvi simpozij metodikov oziroma didaktikov slovenščine. Bil je meddržavni, mednarodni, vseslovenski, s področja skupnosti Alpe-Jadran in še bi lahko naštevali, pa bi z enim izrazom najbrž ne zajeli vsega bistva. Sprva je bil zamišljen kot del dejavnosti na področju Alpe-Jadran, vendar bi moral biti vsaj eno leto prej prijavljen, da bi ga ta skupnost tudi financirala. Potem smo govorili o meddržavnem pa vseslovenskem ipd. simpoziju. V bistvu je šlo za to, da so bili udeleženci s svojimi prispevki iz Slovenije in še štirih držav: Italije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške, da se vsi ukvarjajo z metodiko materinščine, večina z metodiko/didaktiko slovenskega jezika ali književnosti.

Simpozij je nastal iz potrebe po medsebojnem poznavanju in primerjanju metodičnih spoznanj in izkušenj ter iz želje po metodičnih predavanjih med učitelji slavisti pa tudi na razredni stopnji in v vrtcih.

Metodična/didaktična predavanja so bila že doslej skoraj vedno zelo dobro obiskana. To so spoznali tudi pri Slavističnem društvu Slovenije, kjer so ob prizadevanjih predsednice društva ustanovili sekcijo za didaktiko slovenskega jezika in književnosti. Kadar je ta sekcija pripravila predavanja, so bile predavalnice vedno polne.

Ideja o simpoziju je vzniknila med zborovanjem slovenskih slavistov, predvsem med metodiki, jeseni v Mariboru. Organizacijo je v glavnem prevzela dr. Metka Kordigel, ob pomoči še nekaterih kolegov. Že v času slavističnega zborovanja so obljubili sodelovanje nekateri metodiki iz Ljubljane, Kopra, Trsta, Celovca in Szombathelyja, pozneje pa so se pridružili še drugi. Prvotno je bil simpozij naravnian predvsem na razredni pouk in predšolsko vzgojo, pozneje pa se je tematika razširila, saj je vsakdo želel predstaviti delo, s katerim se ukvarja. Za uvodni referat o temeljni vlogi in nalogah metodike književne in jezikovne vzgoje pa je bil naprošen eden vodilnih evropskih strokovnjakov dr. Dragutin Rosandić iz Zagreba. Njegov obsežni opus metodičnih del predstavlja nepogrešljiv vir vsakemu mlademu znanstveniku tega področja.

Na simpozij je prišlo preko dvesto poslušalcev, pa čeprav je mariborska enota Zavoda R Slovenije za šolstvo in šport vabila samo učitelje svoje enote, samo iz osnovnih šol in vrtcev, in čeprav je bilo potrebno plačati kotizacijo.

Delo na simpoziju je potekalo plenarno, le zadnje popoldne v dveh delovnih skupinah. Prvi dan je bil namenjen bolj slavistom, drugi pa bolj učiteljem razrednega pouka in vzgojiteljicam. Vendar pa so skoraj vsi poslušalci vztrajali oba dneva pri vseh predavanjih in predstavitvah.